

Endemische Pflanzen und ihre Lebensräume in Mitteleuropa

10/2016 - BLNN/Uni Freiburg/Museum Natur und Mensch
Liste der für Mitteleuropa endemischen Gefäßpflanzensippen
Zusammenstellung Carsten Hobohm (Uni Flensburg)

<i>Aconitum lycoctonum</i> <i>ssp. vulparia</i>	<i>Alchemilla stanis-</i> <i>laae</i>	<i>Avenula planiculmis</i> <i>ssp. planiculmis</i>	<i>Centaurea phrygia</i> <i>ssp.</i> <i>ratezatensis</i>
<i>Aconitum variegatum</i> <i>ssp. paniculatum</i>	<i>Alchemilla tatricola</i>	<i>Biscutella apricorum</i>	<i>Centaurea pinnatifida</i>
<i>Alchemilla aequidens</i>	<i>Alchemilla wallischii</i>	<i>Biscutella arvernensis</i>	<i>Centaurea pontica</i>
<i>Alchemilla anisiaca</i>	<i>Alyssum pyrenaicum</i>	<i>Biscutella coronopi-</i> <i>folia</i>	<i>Centaurea procumbens</i>
<i>Alchemilla conjuncta</i>	<i>Androsace chaixii</i>	<i>Biscutella guillonii</i>	<i>Centaurea trichocephala</i> <i>ssp. simonkaiana</i>
<i>Alchemilla controver-</i> <i>sa</i>	<i>Andryala laevito-</i> <i>mentosa</i>	<i>Biscutella lamottei</i>	<i>Cephalaria radiata</i>
<i>Alchemilla curtiloba</i>	<i>Angelica heterocarpa</i>	<i>Biscutella neustriaca</i>	<i>Cerastium alsinifolium</i>
<i>Alchemilla cuspidens</i>	<i>Anthemis carpartica</i> <i>ssp. pyrethriiformis</i>	<i>Biscutella sclerocarpa</i>	<i>Cerastium arvense</i> <i>ssp.</i> <i>glandulosum</i>
<i>Alchemilla flexicaulis</i>	<i>Anthemis cretica</i> <i>ssp. saxatilis</i>	<i>Brassica repanda</i> <i>ssp. galissieri</i>	<i>Cerastium transsilvanicum</i>
<i>Alchemilla fulgens</i>	<i>Anthemis tinctoria</i> <i>ssp. fussii</i>	<i>Brassica repanda</i> <i>ssp. saxatilis</i>	<i>Cirsium furiens</i>
<i>Alchemilla hoppeana</i>	<i>Arabis cebennensis</i>	<i>Bromus bromoideus</i>	<i>Cochlearia tatrae</i>
<i>Alchemilla infra-</i> <i>valesiaca</i>	<i>Arenaria cinerea</i>	<i>Callianthemum</i> <i>anemonoides</i>	<i>Cortusa matthioli</i> <i>ssp.</i> <i>moravica</i>
<i>Alchemilla jaquetiana</i>	<i>Arenaria controversa</i>	<i>Campanula</i> <i>baumgartenii</i>	<i>Cytisus ardoini</i>
<i>Alchemilla kernerii</i>	<i>Arenaria hispida</i>	<i>Campanula pulla</i>	<i>Cytisus sauzeanus</i>
<i>Alchemilla oculi-</i> <i>marina</i>	<i>Arenaria provincialis</i>	<i>Campanula romanica</i>	<i>Dactylorhiza fuchsii</i> <i>ssp.</i> <i>carpatica</i>
<i>Alchemilla othmarii</i>	<i>Armeria girardii</i>	<i>Carduus aurosicus</i>	<i>Dactylorhiza fuchsii</i> <i>ssp.</i> <i>sooana</i>
<i>Alchemilla paicheana</i>	<i>Armeria maritima</i> <i>ssp. barcensis</i>	<i>Carex reichenbachii</i>	<i>Daucus carota</i> <i>ssp.</i> <i>gadecaei</i>
<i>Alchemilla polonica</i>	<i>Artemisia molinieri</i>	<i>Carlina biebersteinii</i> <i>ssp. sudetica</i>	<i>Delphinium elatum</i> <i>ssp.</i> <i>austriacum</i>
<i>Alchemilla rhodo-</i> <i>dendrophila</i>	<i>Asperula neilreichii</i>	<i>Centaurea badensis</i>	<i>Delphinium oxysepalum</i>
<i>Alchemilla rubristipula</i>	<i>Asplenium jahandiezii</i>	<i>Centaurea corymbosa</i>	<i>Delphinium simonkaianum</i>
<i>Alchemilla schmid-</i> <i>lyana</i>	<i>Astragalus pseudo-</i> <i>purpureus</i>	<i>Centaurea phrygia</i> <i>ssp. melanocalathia</i>	<i>Deschampsia wibeliana</i>
<i>Alchemilla splendens</i>	<i>Astragalus roemerii</i>	<i>Centaurea phrygia</i> <i>ssp. rarauensis</i>	<i>Dianthus alpinus</i>

<i>Dianthus callizonus</i>	<i>Festuca bucegiensis</i>	<i>Hieracium asperulum</i> agg.	<i>Knautia subcanescens</i>
<i>Dianthus graniticus</i>	<i>Festuca carnuntina</i>	<i>Hieracium chryso-styloides</i>	<i>Leucanthemum burnatii</i>
<i>Dianthus henteri</i>	<i>Festuca degenii</i>	<i>Hieracium corcon-ticum</i>	<i>Leucanthemum graminifolium</i>
<i>Dianthus moravicus</i>	<i>Festuca duvalii</i>	<i>Hieracium erio-phorum</i>	<i>Leucjum nicaeense</i>
<i>Dianthus nitidus</i>	<i>Festuca eggleri</i>	<i>Hieracium flagelli-ferum</i> group	<i>Linaria thymifolia</i>
<i>Doronicum cataractarum</i>	<i>Festuca heteropachys</i>	<i>Hieracium franconi-cum</i>	<i>Linum leonii</i>
<i>Dorycnium penta-phyllum</i> ssp. <i>germani-cum</i>	<i>Festuca pachyphylla</i>	<i>Hieracium hypa-strum</i>	<i>Linum perenne</i> ssp. <i>montanum</i>
<i>Draba dorneri</i>	<i>Festuca pannonica</i>	<i>Hieracium khekia-num</i>	<i>Linum uninerve</i>
<i>Draba haynaldii</i>	<i>Festuca patzkei</i>	<i>Hieracium lansicum</i> group	<i>Lychnis nivalis</i>
<i>Draba kotschyi</i>	<i>Festuca psammophila</i>	<i>Hieracium longi-folium</i>	<i>Medicago hybrida</i>
<i>Draba ladina</i>	<i>Festuca tatrae</i>	<i>Hieracium prostra-tum</i> group	<i>Melampyrum bohemicum</i>
<i>Draba pacheri</i>	<i>Gagea bohémica</i> ssp. <i>gallica</i>	<i>Hieracium riphaeum</i>	<i>Melampyrum nemorosum</i> ssp. <i>debreceniense</i>
<i>Draba sauteri</i>	<i>Galium cracoviense</i>	<i>Hieracium sparsiramum</i> group	<i>Melampyrum vaudense</i>
<i>Draba stellata</i>	<i>Galium meliodorum</i>	<i>Hieracium sudeticum</i> group	<i>Moehringia diversifolia</i> group
<i>Elymus hispidus</i> ssp. <i>pouzolzii</i>	<i>Galium sudeticum</i>	<i>Holosteum um-bellatum</i> ssp. <i>hirsutum</i>	<i>Moehringia intermedia</i>
<i>Ephedra distachya</i> ssp. <i>helvetica</i>	<i>Galium timeroyi</i>	<i>Isoetes boryana</i>	<i>Myosotis decumbens</i> ssp. <i>kernerii</i>
<i>Erigeron nanus</i>	<i>Galium truniacum</i>	<i>Isoetes velata</i> ssp. <i>tenuissima</i>	<i>Myosotis decumbens</i> ssp. <i>variabilis</i>
<i>Erodium manescavi</i>	<i>Hedysarum boutig-nyanum</i>	<i>Jasione crispa</i> ssp. <i>arvernensis</i>	<i>Myosotis gallica</i>
<i>Erodium petraeum</i> ssp. <i>petraeum</i>	<i>Helictotrichon decorum</i>	<i>Jurinea mollis</i> ssp. <i>transylvanica</i>	<i>Myosotis ruscinonensis</i>
<i>Erodium rodiei</i>	<i>Hepatica transsil-vanica</i>	<i>Knautia arvensis</i> ssp. <i>pseudolongifolia</i>	<i>Oenanthe conioides</i>
<i>Erysimum humile</i>	<i>Heracleum minimium</i>	<i>Knautia basaltica</i>	<i>Oenothera moravica</i>
<i>Erysimum hungaricum</i>	<i>Heracleum sphondylium</i> ssp. <i>alpinum</i>	<i>Knautia carinthiaca</i>	<i>Oenothera silesiaca</i>
<i>Erysimum montosicola</i>	<i>Heracleum sphondy-lium</i> ssp. <i>transsil-vanicum</i>	<i>Knautia foreziensis</i>	<i>Onobrychis montana</i> ssp. <i>transsilvanica</i>
<i>Euphorbia duvalii</i>	<i>Hesperis inodora</i>	<i>Knautia godetii</i>	<i>Onosma tornensis</i>
<i>Festuca amethystina</i> ssp. <i>ritschlii</i>	<i>Hesperis oblongifolia</i>	<i>Knautia kitaibelii</i>	<i>Oxytropis triflora</i>

<i>Papaver sendtneri</i> agg.	<i>Senecio integrifolius</i> ssp. <i>serpentini</i>	<i>Viola jooi</i>
<i>Paronychia kapela</i> ssp. <i>galloprovincalis</i>	<i>Seseli leucospermum</i>	
<i>Pedicularis baumgartenii</i>	<i>Silene dinarica</i>	
<i>Pedicularis portenschlagii</i>	<i>Silene otites</i> ssp. <i>hungarica</i>	
<i>Pedicularis sudetica</i> ssp. <i>sudetica</i>	<i>Soldanella austriaca</i>	
<i>Phyteuma gallicum</i>	<i>Soldanella carpatica</i>	
<i>Phyteuma nigrum</i>	<i>Sorbus albensis</i>	
<i>Polygala supina</i> ssp. <i>hospita</i>	<i>Sorbus dacica</i>	
<i>Potentilla delphinensis</i>	<i>Sorbus margittaiana</i>	
<i>Puccinellia festuciformis</i> ssp. <i>intermedia</i>	<i>Sorbus sudetica</i>	
<i>Pulmonaria kernerii</i>	<i>Stipa bavarica</i>	
<i>Pulmonaria montana</i>	<i>Stipa borystenica</i> ssp. <i>germanica</i>	
<i>Pyrus austriaca</i>	<i>Stipa danubialis</i>	
<i>Pyrus magyarica</i>	<i>Stipa pennata</i> ssp. <i>pennata</i>	
<i>Rhinanthus borbasii</i> ssp. <i>borbasii</i>	<i>Stipa styriaca</i>	
<i>Rhinanthus halophilus</i>	<i>Thalictrum simplex</i> ssp. <i>gallicum</i>	
<i>Rumex acetosa</i> ssp. <i>vinealis</i>	<i>Thesium kernerianum</i>	
<i>Salvia transsylvanica</i>	<i>Thlaspi jankae</i>	
<i>Saxifraga cebennensis</i>	<i>Thymus bihoriensis</i>	
<i>Saxifraga exarata</i> ssp. <i>lamottei</i>	<i>Thymus comosus</i>	
<i>Saxifraga oppositifolia</i> ssp. <i>amphibia</i>	<i>Thymus nitens</i>	
<i>Saxifraga oppositifolia</i> ssp. <i>blepharophylla</i>	<i>Trifolium medium</i> ssp. <i>banaticum</i>	
<i>Saxifraga styriaca</i>	<i>Vincetoxicum</i> <i>pannonicum</i>	
<i>Saxifraga wahlenbergii</i>	<i>Viola alpina</i>	
<i>Sempervivum pittonii</i>	<i>Viola hispida</i>	

Zusammenfassung und Schlussfolgerung

Endemische Gefäßpflanzen

- * sind sehr häufig entomophile, seltener anemophile und fast nie hydrophile Sippen,**
- * konzentrieren sich in Regionen mit großer ökologischer Kontinuität,**
- * und treten insbesondere auf Inseln und in Gebirgsregionen der Tropen und Subtropen gehäuft auf.**

Der Rückgang der Insekten - Arten, Populationen, Individuen - könnte das ohnehin vorhandene Aussterberisiko entomophiler Gefäßpflanzen, die nur ein kleines Verbreitungsareal haben und nicht zur Selbstbefruchtung in der Lage sind, noch deutlich erhöhen.

In Mitteleuropa gibt es ca. 238 endemische Gefäßpflanzensippen. Die ganz überwiegende Mehrzahl davon sind Angiospermen. Nur wenige Sippen gehören zu den Farnen bzw. Gymnospermen.

Die meisten Endemiten besiedeln halboffene und offene Landschaftseinheiten, vor allem Felsfluren, Schuttfluren, Grasland und verwandte Habitate - u.a. Säume, Gebüsche, Waldränder.

Deutlich weniger Endemiten kommen im Wald, in Mooren, Sümpfen oder in Gewässern vor.

Halbnatürliche Landschaften sind in Mitteleuropa für die Existenz endemischer Gefäßpflanzen-Sippen ebenso bedeutsam wie Naturlandschaften.

Landwirtschaftlich genutzte Graslandökosysteme und halboffene Landschaften gehören europaweit zu den artenreichsten, endemitenreichsten und gleichzeitig bedrohtesten Ökosystemen.

Um dem allgemeinen negativen Trend der Bedrohung von Habitaten und Endemiten in landwirtschaftlichen Räumen entgegenzuwirken, sollten Landwirte künftig konsequent für Ökosystemdienstleistungen - Biodiversität, Freilandviehhaltung, Landschaftsbild, Luftqualität, Wasserqualität - und nicht für Flächen oder Produkte subventioniert werden (Förderzeitraum 2021-2027).

Um bedrohte Waldökosysteme und Wald-Endemiten zu schützen, ist es nicht notwendig, den Anteil des Waldes innerhalb Europas noch weiter zu erhöhen. Hier sollte es vielmehr darum gehen, die ökologischen Bedingungen zu verändern - mehr Licht, stehendes Totholz etc. zu gewährleisten.